

## Eşitlik İzleme Merkezi Türkiye Ağ Toplantısı

3 Aralık 2022, Ankara

### GİRİŞ: Yola Çıkış Hikayesi

Hollanda Helsinki Komitesi (NHC) ve Eşit Haklar İçin İzleme Derneği (ESHİD), Türkiye’de eşitlik politikalarının desteklenmesi ve ayrımcılıkla mücadele etmek için, yerel ve uluslararası paydaşların bir araya gelebileceği bir yapının tasarlanması üzerine yola çıktı.

Eşitlik İzleme Merkezi (EİM); sivil toplum örgütlerinin (STÖ) başvuru alma, izleme ve raporlama yoluyla ayrımcı uygulamaları tespit edilmesini, görünür hale getirmesini teşvik etmeyi, baroların ve insan hakları avukatlarının desteği ile stratejik başvurular yaparak ayrımcılığa uğrayan kişi ve grupların adalete erişimini güçlendirmeyi hedeflemektedir. Merkez, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) gibi ulusal eşitlik kurumlarının insan haklarına saygılı, Paris ilkeleri ile uyumlu hale gelmesi için baskı unsuru olmayı, Türkiye’de ayrımcı pratiklerin önlenmesi ve eşitlik politikalarının desteklenmesi için lobi ve savunuculuk çalışmaları yapmayı planlamaktadır. Merkezin planlayacağı bu faaliyetlerin sekreteryası, 2024 yılının sonuna kadar Avrupa Birliği tarafından finansmanı sağlanan “Ayrımcılığa Karşı Birlikte: Ayrımcılık Mağdurlarının Adalete Erişiminin İyileştirilmesi İçin Bir Sivil Toplum Koalisyonu İnşa Edilmesi” projesi tarafından yürütülecektir.

### Toplantının Amacı:

Ayrımcılığın ortadan kaldırılması için çalışan sivil toplum örgütleri (STÖ), barolar ve akademisyenlerin #AyrımcılığaKarşıBirlikte çalışabileceği bir sivil toplum koalisyonuna duyulan ihtiyacı, demokrasinin ve özgürlüklerin kısıtlandığı ortamlarda değişimi/dönüşümü sağlamak için ne tür ortaklık modellerinin geliştirilebileceğine dair görüş ve önerileri toplamaktı.

**Toplantıda Alınan Kararlar:**

(i) Kurulacak bir ağın çalışma prensiplerini ve ilkelerini belirlemek üzere Ocak-Şubat 2023 tarihinde bir devam toplantısı düzenlenmesine, (ii) Ağ'a katılacak örgütlerin kurumları ile görüşmek üzere toplantı tutanaklarının paylaşılmasına ve örgütlerin ikinci toplantı öncesinde katılımı ilgili geri dönüş yapmasına, (iii) Ağ'a katılacak kişi ve kurumların iletişimi için bir Signal grubu kurulmasına **karar verilmiştir**.

Toplantıya 25 sivil toplum örgütü temsilcisi, beş il barosu yönetim kurulu üyeleri ile komisyonları ve akademisyenler olmak üzere toplam 42 kişi katılmıştır.

**II. AYRIMCILIKLA MÜCADELE ALANINDA TESPİT EDİLEN SORUNLAR ve ÖNERİLER:**

Toplantı, ayrımcılıkla mücadele edecek bir ağın nasıl olması gerektiği, etkili bir sivil toplum koalisyonu oluşturmak için nelere ihtiyaç olduğu, ayrımcılıkla mücadeledeki ihtiyaçların neler olduğu ve kurulacak bir ağın bu ihtiyacı nasıl karşılayabileceği sorularının tartışılması ile açıldı. Sorunların belirlenmesinin ardından, *"Nasıl bir hayat istiyoruz ve neleri hedefliyoruz? Bunun için hangi prensiplerle çalışmalıyız?"* sorusu ile ulaşılmak istenen ideal durum resmedilmeye çalışıldı.

Grup çalışması yöntemi ile öncelikle küçük gruplarda tartışılan konular daha sonra geniş grupla paylaşıldı ve tartışıldı.

Ayrımcılıkla mücadele konusunda oluşturulacak bir ağın etkili olabilmesi için nasıl bir yol haritası izlenmesi gerektiğine dair başlayan tartışmaların özet değerlendirmesini aşağıda bulabilirsiniz.

**II.A. TESPİT EDİLEN SORUNLAR:**

Ayrımcılıkla mücadele konusunda sivil toplum örgütlerinin ve insan hakları savunucularının karşılaştıkları en belirgin sorun alanları:

- **Hukukun üstünlüğünün ve yargı bağımsızlığının olmaması,**
  - Mevzuatta sadece belli gruplara yönelik düzenlemenin olması, kapsayıcı olmaması, hak arama mekanizmalarının etkili olmaması,
  - Var olan mevzuatın ayrımcı olması,

- **Demokrasi kültürünün eksikliği:**
  - Kurumların var olan mevzuatı uygulamaması,
  - Bilgilendirme yapması gereken kurumların gereken özveriyi harcamaması,
  - Hükümetin STÖ'leri hedef göstermesi, düşmanlaştırması ve kriminalize etmesi,
  - Korku ve baskı ortamında kişilerin/kurumların kendilerini güvende hissetmemesi, ifade özgürlüklerini kullanamamaları,
  - İşlerin yönetime bağlı olması, yönetim değiştikçe düzenin de değişmesi, istikrarın olmaması, kurumsallığın olmaması,
- **STÖ'lerin ayrımcılıkla mücadelede yeterli kaynağa ve ortama sahip olmaması:**
  - Proje bazlı çalışmak zorunda kalınması,
  - İş gücü ve kaynak yetersizliği,
  - Kamunun sivil topluma kaynak aktarmaması,
  - Kamu kaynaklarını aktif olarak kullanan kuruluşların fon almak için tavizler vermesi, sansür veya kısıtlamalara maruz kalması,
  - Bağış mevzuatının kısıtlanması,
  - Uluslararası donör mekanizmalarının proje temelli belli süreye dayalı iş birliği yapması,
  - STÖ'lerin alanda değil ofislerde çalışması,
  - İyi örneklerin, başarılı olan konuların kamuoyu ile paylaşılmaması,
  - STÖ'lerin birbirinden habersiz olması, birbirlerinin işlerine eklemeler yaparak ilerleme sağlamada yetersiz kalması,
  - Bir arada olmak için yeterli ortamın sağlanamaması,
  - Örgütlenme alanlarının daralması,
- **Ayrımcılıkla mücadele için yeterli verinin toplanmaması ve/veya veriye ulaşılamaması**
  - Kurumlar tarafından yeterli, ayrıştırılmış verinin toplanmaması,
  - Devletin, kamu kurumlarının veri saklaması, KVKK'nın bahane olarak kullanılması,
  - Kapsayıcı verinin toplanmaması, kesişimsel olan ve çoklu ayrımcılığa uğrayanları görebilmeye dair bilgi ve deneyim eksikliği,
  - Etnik kimlik ile ilgili veri toplamanın zor olması
  - Objektif bir veri toplama standardının gelişmemesi,

- STÖ'lerin topladıkları verilere karşı önyargılı davranılması, kamu kurumları tarafından kabul görmemesi
- **Ayrımcılığa maruz kalan kişilerin ilgili mekanizmaları kullanmada çekimser/kararsız kalması**
  - Ötekileştirilmemek için olayları gizlemesi,
  - Öğrenilmiş çaresizlik, yorgunluk ve bıkkınlık, sonuç alınacağına inanılmaması,
  - Bu alanda çalışan STÖ'lerin yeterince bilinir ve görünür olmaması,

## **II.B ÇÖZÜM ÖNERİLERİ ve KURULACAK BİR AĞ İÇİN YOL HARİTASI**

- Politik gücü ve sesi olan, politika yapan bir ağ olması,
- Kısıtlı faaliyetlerden meydana gelmemesi; sesi duyulmayanların sesinin duyulduğu, dışarıda kalanların dahil edildiği kapsayıcı bir ağ olması,
- Oluşturulacak belgelerde eşitlikten kastın hakkaniyeti içeren denklik olduğunun vurgulanması
- Sekreteryanın en önemli asli görevinin koordinasyonu sağlamak olması,
- Ağ'daki örgütlenmenin belirlenmesi; yatay dikey örgütlenme mi olacak çember mi olacak? Öz değerlendirme olacak mı? gibi kuralların belirlenmesi,
- Faaliyetlerin sürdürülebilirliği açısından kişilere bağlı değil oluşuma bağlı olmasına dikkat edilmesi,,
- Bileşenlerin birbirleriyle ilişkilerinin gelişmesi için güçlendirici faaliyetlerin yapılması,
- Sahada çalışan akademisyenlerden, STÖ'lerden ve baro temsilcilerinden gönüllü danışma kurulu oluşturulması,
- Daha önce benzer işler yapmış olan STÖ'lerdeki kapasite kaynak geliştirme ile ilgili deneyim aktarımı yapılması,
- Uluslararası düzeyde iyi örnek uygulamalarının incelenmesi
- Baştan risk noktaları saptanarak Ağ'ın uzun süreli olmasının sağlanması,
- Ayrımcı/nefret söylemlerinin öncelikle dilde başladığı, öncelikle Ağ içinde kullanılan dille ilgili adımların atılması gerektiği,
- Sivil toplum örgütlerindeki hem yöneticilerin hem çalışanların kapasitelerinin Ağ içinde geliştirmesi için girişimlerin yapılması

### III. GELECEK PLANI

- Katılımcı, eşitlikçi, şeffaf, özgürleştirici, laik, alan açıcı, hiyerarşik olmayan, hegemonya ve şiddetin üretimini imkansız kılacak denetleyici, düşündürücü mekanizmalara sahip, varoluşların her birinin biricik ve kıymetli olduğundan hareket eder.
- Şiddetsiz iletişimi benimser.
- Toplumsal cinsiyet eşitliği temel prensiplerindendir.
- Dünyada ve Türkiye’de yaşamın her alanında ayrımcılığın ortadan kalktığı, demokratik ve ekolojik koşulların sağlandığı, haklara saygılı barışçıl ve eşit bir dünyanın varlığını benimser.
- İnsanların ve birlikte yaşadığı tüm canlıların onurunu korumaya, geliştirmeye alan açacak sosyal, siyasi, kültürel ve medeni hakların teminat altına alınmasını sağlar.
- Sivil toplumun hesap sorabilir, kamuda eşit/denk taraflardan biri olmasını, sivil alanın toplumsal karar süreçlerinde etkin ve yetkin olmasını olanaklı kılar.
- Kategorilerin ve türlerin, kültürel zenginlik dışında hiçbir manasının kalmadığı, yaptırımların cezalandırıcı değil dönüştürücü olduğu bir dünyayı hedefler.